

Planeringskommissionen för Försvarsinformation PFI
Seminarium 20 mars 2013
“Nordiskt försvarssamarbete nu och i framtiden”

Anförande av Ulrik Tideström, Sveriges ambassad

Inledning

God förmiddag!

Jag ska presentera några svenska tankar om nordiskt försvarssamarbete. Avsikten är inte att komma med några större sensationer. Om jag mot förmodan ändå gör det beror det på att reflektionerna bitvis är enbart mina egna.

Låt mig börja med att tacka PFI för möjligheten att delta i seminariet. Det är något av en högtidsstund för mig varje år att lusläsa PFIs undersökning av finländarnas attityder till utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Mycket intressant läsning! Till exempel anser 9 av 10 finländare att nordiskt försvarssamarbete är positivt.

Det leder mig in på temat. Om ni tillåter tänkte jag börja med några tankar om det nordiska samarbetet rent generellt, alltså inte begränsat till försvarsområdet.

Nordiskt samarbete generellt

Många i Finland och Sverige upplever att det nordiska samarbetet är inne i något av en renässansperiod. Jag tror det stämmer. Försvaret är utan tvivel ett område där det nordiska samarbetet utvecklas både snabbt och konkret. Detsamma kan sägas om vårt utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete.

Man kan fundera över varför det nordiska samarbetet är så mycket i fokus. Ibland sägs det att Sverige och Finland i viss mån glömde bort varandra – och det nordiska – när vi blev EU-medlemmar 1995. Enligt den tankeskolan kan den nya farten i det nordiska samarbetet förklaras med att vi äntligen hittat tillbaka till varandra, och att detta hänger samman med kriserna i Europa, att det europeiska samarbetet gnisslar på vissa områden och att det blivit mer accepterat med regionala samarbeten i ett EU som utvidgats till snart 28 länder.

Kanske ligger det något i detta. Men för egen del tror jag inte att den utveckling vi nu ser av det nordiska samarbetet enbart ska ses som en rekyl eller reaktion på vad som händer i Europa. Det hela går betydligt djupare än så.

Det nordiska samarbetet karaktäriseras av förtroende och tillit. Det är bland de äldsta och mest omfattande regionala samarbetena i världen. I den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011 pekas bl.a. på att de nordiska länderna delar både en stark värdegemenskap och gemensamma intressen. Därför är det naturligt för de nordiska länderna att möta dagens och morgondagens internationella utmaningar tillsammans. Ett närmare nordiskt samarbete kan givetvis också bidra till effektivitetsvinster, och att vi får ett större genomslag än vad som är möjligt för våra länder vart och ett för sig.

Mot den här bakgrunden är den svenska linjen att det nordiska samarbetet på det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska området bör fördjupas ytterligare.

Jag ska strax gå närmare in på hur vi på svensk sida ser på det nordiska försvarssamarbetet. Men först vill jag ge lite kontext genom att kort påminna om huvuddragen i den svenska säkerhets- och försvarspolitiken.

Sveriges säkerhetspolitiska linje

Förutsättningarna för Sveriges säkerhets- och försvarspolitik har givetvis förändrats i grunden sedan det kalla krigets slut. Europa präglas i dag av ömsesidiga beroenden. Det går t.ex. inte längre att föreställa sig en militär konflikt i vårt närområde som enbart skulle påverka ett land. Den nya svenska säkerhets- och försvarspolitiken är utformad därefter.

EU-inträdet 1995 var självfallet en säkerhetspolitisk milstolpe. Medlemskapet i EU innebär att Sverige ingår i en politisk allians och tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet.

Ett annat stort steg i utvecklingen av vår säkerhetspolitiska doktrin togs 2009, när riksdagen med enhällighet antog en unilateral solidaritetsförklaring. Den går som bekant ut på att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Deklarationen innehåller också ett antagande om att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Vi ska både kunna ge och ta emot stöd, såväl civilt som militärt.

Solidaritetsförklaringen är det tydligaste uttrycket för den svenska säkerhetspolitiska linjen, som innebär att vår säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra. I praktiken handlar detta enligt min mening primärt om olika former av samverkan med våra nordiska grannar.

I regeringens utrikesdeklaration 2013 understryks också att säkerhet och samverkan i Sveriges närområde är av särskild betydelse. Jag återkommer här till den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011, som utgår från ett brett säkerhetsbegrepp och bekräftar den solidaritet och samhörighet som råder mellan de nordiska länderna.

Den nordiska deklARATIONEN är viktig som komplement till vår egen deklARATION och till våra grannländers säkerhetspolitiska vägval. Förklaringen anger *när* – ”på begäran av landet i fråga” och *hur* – ”med relevanta medel” solidariteten aktiveras.

Sveriges nya försvar

Så några ord om det svenska försvaret, som för närvarande genomgår den mest omfattande reformen sedan andra världskriget.

Syftet med reformen är öka Sveriges försvarsförmåga genom att öka användbarheten och tillgängligheten och att skapa en mer flexibel försvarsmakt. Det som tidigare i stor utsträckning utgjordes av förrådsställda förband ska nu vara en direkt användbar insatsorganisation.

Till det centrala i reformen hör bl.a. en ny personalförsörjning med ökad professionalism, en ny materielförsörjningsstrategi med större fokus på verkan här och nu och omfördelning av resurser från stödstrukturer till förband.

Det militära försvaret ska kunna verka med samma förband tillsammans med andra länder; i Sverige, i närområdet och utanför närområdet. Här är det viktigt att konstatera att det nationella försvaret och internationella insatser inte står i motsats till varandra. Tvärtom. Genom att bidra till säkerhet och fred borta bidrar vi till säkerhet här hemma. Och genom att öka tillgängligheten på förbanden här hemma ökar vi förmågan att bidra till internationella insatser.

Nordiskt försvarssamarbete

Samverkan med andra är alltså ett centralt begrepp för svensk försvarspolitik. Det finns olika format och fora för detta, men det främsta är enligt min uppfattning det nordiska försvarssamarbetet i vid bemärkelse.

Det mesta på temat har väl redan sagts av tidigare talare. Från svensk sida är det mest att instämma. Med risk för upprepningar vill jag ändå understryka några saker.

De nordiska länderna har sedan länge ett nära och välfungerande samarbete på försvarsområdet. Samarbetet bygger på ömsesidigt förtroende, som gör det unikt och tillåter att även frågor av känslig karaktär diskuteras. Vi har mycket att vinna genom erfarenhetsutbyte, gemensamma lösningar och gemensamt agerande.

Tillsammans med de nordiska länderna kan vi möta nya strategiska hot och utmaningar, både i närområdet och globalt. Samarbetet påverkar säkerheten i vårt närområde positivt och gör det möjligt för de nordiska länderna att tillsammans ta ett större, regionalt säkerhetsansvar.

Mot den här bakgrunden finns det i Sverige en bred enighet om att ytterligare fördjupa och bredda det nordiska samarbetet, för att stärka den militära förmågan till både nationell och internationell krishantering. Samarbetet sker självfallet med utgångspunkt i våra länders olika medlemskap i den europeiska säkerhetsordningens organisationer. Nordiskt försvarssamarbete är inte ett självständigt alternativ, utan ett komplement till och en naturlig utveckling av de europeiska och euroatlantiska samarbetena.

Med detta sagt finns det väl egentligen inga principiella begränsningar för samarbetet, så länge det är rationellt, har ett mervärde och den nationella beslutanderätten avseende den operativa förmågan består.

Om Nordefco har det mesta redan sagts idag. Men låt mig göra några korta nedslag.

- Nordefco har ett tydligt mervärde och innebär bl.a. en möjlighet att hitta kostnadseffektiva lösningar.
- En av framgångsfaktorerna är det flexibla formatet.
- Andra viktiga faktorer är pragmatismen och den informella atmosfären. Det är viktigt att bevara!
- Som vi hört idag utarbetas under det finska ordförandeskapet en vision för framtidens Nordefco. Det är bra, och vi bör ha höga ambitioner när det gäller att utveckla och stärka samarbetet. Det har redan tagits stora steg. Samtidigt finns mer att göra på flera olika områden. Inte minst bör vi fortsätta att driva ett närmare samarbete om materiel och förmågeutveckling.

Jag vill också nämna några andra exempel på nordiskt försvarssamarbete.

Ett centralt område är nordiskt samarbete i internationella insatser, inte minst i Afghanistan. Också samarbetet inom ramen för EU:s stridsgrupper förtjänar att nämnas. Den nordiska stridsgruppen 2015 är ett tydligt exempel på hur ett konkret projekt kan stärka det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet i vårt närområde. Stridsgruppen skapar en ram inom vilken ytterligare samarbete kan genomföras, till exempel i form av gemensam övningsverksamhet. Stridsgruppen blir därmed en motor för ett bredare nordiskt och nordisk-baltiskt samarbete och bidrar på så sätt till ökad stabilitet i vårt närområde.

Det finns också andra typer av försvarsrelaterad nordisk samverkan inom ramen för internationellt multilateralt samarbete.

Medling är en sådan fråga. På finskt initiativ skapas nu ett nordiskt medlingsnätverk. På europeisk nivå har Sverige och Finland föreslagit att man skapar ett europeiskt fredsinstitut. I FN har Finland och Turkiet utarbetat en generalförsamlingsresolution och skapat en vängrupp för medling.

Vi fortsätter också det nära samarbetet vad gäller EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik CSDP. Sverige och Finland har t.ex. varit pådrivande för att CSDP ska vara öppet för Norge och Island.

Ett annat viktigt spår för nordiskt försvarssamarbete är den samverkan som sker inom ramen för Nato och Pfp. ISAF har redan nämnts. En annan sak med Nato-koppling är det nordiska centret för för genderfrågor

i militära krishanteringsinsatser, NCGM. Det upprättades förra året i Sverige, och de nordiska länderna har erbjudit centret som en resurs som Nato-länderna kan utnyttja. Detta är smart defence i praktiken — att göra en existerande resurs tillgänglig för flera.

Samarbetet om digital säkerhet och informationssäkerhet har nämnts av Norges ambassadör. Jag går inte närmare in på den saken.

Några korta ord om luftrumsövervakningen över Island. Sverige ser deltagandet som ett konkret exempel på fördjupat nordiskt säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete och ett uttryck för den solidaritet som finns mellan de nordiska länderna. Deltagandet bygger på redan existerande övningssamarbete mellan Sveriges, Finlands och Norges flygvapen; Cross Border Training North.

Avslutning

Till sist vill jag nämna att den svenska regeringen inom kort kommer att överlämna en skrivelse till riksdagen som beskriver Sveriges ambitioner med det nordiska utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet. En inte alltför vågad gissning är att regeringen i den skrivelsen kommer uttrycka en vilja att ytterligare fördjupa samarbetet.

Tack!